
Kletby faraonů se nebojí

Kletby faraonů se nebojí

Představte si, že stojíte po kotníky zabořeni v chladivém písku, za pyramidou vychází slunce a za vámi začíná Sahara. Tak tenhle obraz zažil český egyptolog PhDr. Ladislav Bareš (54) už nesčetněkrát. "Poprvé jsem byl v Egyptě před dvaatřiceti lety v roce 1974. Za tu dobu jsem tam byl zhruba dvacetkrát, takže dohromady by to vydalo na několik let", říká s úsměvem zástupce ředitele Českého egyptologického ústavu, který kromě výzkumů přednáší na FF Univerzity Karlovy v Praze.

* Pane docente, jste hrdý na to, že pocházíte z Plzně?

Určitě. Z Plzně totiž pochází asi nejvýznamnější český egyptolog všech dob Jaroslav Černý, nejlepší světový znalec egyptského jazyka a kurzivního písma doby Nové říše, který většinu svého života strávil na výzkumech v Egyptě a později jako profesor egyptologie na univerzitách v Londýně a Oxfordu podporoval tehdy československou egyptologii velice výrazně. Po své smrti (r. 1970) nám odkázal celou svou knihovnu, ze které náš ústav dodnes těží. Jsem rád, že právě v Plzni se před dvěma lety díky podpoře plzeňských rotariánů podařilo profesoru Černému odhalit pamětní desku v Jagellonské ulici. Nebojíte se kletby faraonů, která prý stihla lorda Carnarvona? Vůbec ne. Carnarvon byl automobilový závodník, který se jel po těžké nehodě do Egypta zotavit. Kolem Káhiry tehdy byla slavná letoviska. Bohužel se tu však roznemohl a zemřel. V Egyptě alespoň čeští egyptologové nikdy žádné potíže neměli. Musím však říct, že práce egyptologů není jednoduchá. Je mnoho nebezpečí, různé plísně, mikroorganismy, před kterými nás varují odborníci. Já sám se kletby faraonů nebojím. Vycházím z toho, že přáním starých Egyptanů, aby jejich jméno, které považovali za důležitou složku své osobnosti, bylo známo na věky. Tím, že seznamujeme celý svět s jejich jmény, plníme jen nejvlastnější přání starých Egyptanů a jejich věčná existence trvá.

* Kolik hrobek jste už otevřeli?

Přímo v Abúsíru něco mezi dvaceti až třiceti...

* Jak bohaté jsou vaše sbírky?

Předměty z našich nálezů jsou v Náprstkově muzeu v Praze. Jsou tam věci od počátku výzkumu od roku 1960. Jde o zajímavé soubory, i když samozřejmě to nejcennější si Egyptané nechali. Třeba největší soubor otisků pečeti z Abúsíru z 3. tisíciletí př. Kristem díky našim nálezům máme v Praze.

* A budeme někdy mít egyptské muzeum?

Je to ostuda. Jsme snad jediná evropská země, která nemá stálou expozici egyptských starožitností. Naše sbírky jsou opravdu bohaté - slavnou mumii - patřící kdysi knížeti Metternichovi - počínaje a nálezy z nedávných časů konče. Podle egyptského zákona můžeme pořád dostávat deset procent z věcí, které Češi objeví - kromě drahých kovů a písemností. Sbírkou v Praze už by na muzeum dávno vydaly, bohužel stále není. Zámek v Liběchově, kde mělo muzeum být umístěno, poškodily povodně a tento projekt se opět oddálil.

* Jaký byl váš dosavadní nejsilnější zážitek u egyptských pyramid?

Měl jsem to štěstí, že jsem byl u všech nejvýznamnějších objevů, které naše expedice udělala v posledních třiceti letech. Prostě se to tak sešlo. Byl jsem v roce 1982 u objevu papyrusového archivu z Raneferefova chrámu, v roce 1984 u objevu několika desítek fragmentů Raneferefových soch, což se považuje za třetí největší nález královské skulptury z 3. tisíciletí př. Kristem. Téměř všechny fragmenty jsem měl možnost potěžit v rukou, když jsem je oprašoval štětcem nebo dělal první dokumentaci. Byl jsem i u otevření nevyloupené lufavovy hrobky. Z tohoto hlediska se mohu považovat za mimořádně šťastného člověka.

* A jaký byl na saharské poušti váš nejhorší zážitek?

Egyptané si libují v nepořádku. Navíc žijí v obtížném prostředí, pro které jsou typické chamsíny. Tyto pouštní větry se dají nejlépe představit tak, že si člověk pustí troubu na 150 stupňů, pustí k tomu větrák, strčí do trouby hlavu a někdo mu na ni z lopatky sype písek. Tak je to téměř dokonalé... Na poušti většinu roku vanou z jedné strany větry od severu a na sever od nás leží Káhira, více než 20 milionové město se třemi miliony aut, takže znečištění tomu odpovídá. Ze západu máme největší smetiště, které slouží pro 15 milionů lidí. Na východě je pak cementárna, tepelná elektrárna, železářny. A od jihu jdou právě ty chamsíny, takže směr větru můžeme celkem dobře odhadnout. Nejhorší zážitek naší expedice byl, když se přihnala písečná bouře, nebe mělo barvu černomodrou a poušť rudohnědou. Do toho k nám vichr hnal z blízkého smetiště tisíce barevných pytlů od odpadků, které hučely větrem a zmítaly se jako živé obludy...

* Ideální chvíle pro lupiče... Prý dokonce existovalo řemeslo vykradačů hrobů...

Vykrádání hrobek lze s trochou nadsázky označit za staroegyptskou recyklaci, která se někdy odehrávala i s královským požehnáním. V určitých dobách egyptských dějin otevírání a vykrádání hrobů bývalo počestné řemeslo, kterým se po

staletí žily celé vesnice. Arabští šejkové dokonce tento byznys "znárodnili" a vyhlásili královský monopol na všechny nálezy z hrobů. To jim ročně vynášelo několik set kilogramů zlata. Podle archivních záznamů to přinášelo až čtyři sta kilo zlata ročně, což pro kteroukoli státní pokladnu není nezanedbatelný výnos. Tak to fungovalo do 16. století. Dnes se objevují nelegální výzkumy nebo vylupování. Egyptské úřady, památkáři, policie a další orgány s tím velice usilovně bojují.

* Čeští egyptologové mají na kontě mnoho skvělých nálezů. Který byl největší?

Nejpozoruhodnější byla původní neporušená pohřební výzdoba v lufavově pohřební komoře. V hrobce byla dřevěná skříňka, kde byly desítky nádobek na posvátné oleje a masti, různé amulety, svitky papyrů, 408 sošek "služebníků", kteří měli za zemřelého plnit pracovní povinnosti na onom světě. A byl tam krásný dvojitý sarkofág, takže to bylo něco nádherného. Poslední podobná hrobka byla v Egyptě objevena před více než padesáti lety - v roce 1941. My ji našli v roce 1986. Další v řadě úspěchů našich egyptologů bylo v roce 1995 odkrytí hrobky vezíra Kara. Tehdy snímek ředitele Českého egyptologického ústavu prof. Venera před Karovým obětním oltářem obletěl svět.

* A z vědeckého hlediska měl pro vás největší význam?

Nejspíš nález papyrusového archivu Raneferefova pyramidového komplexu a Raneferefových soch. Takový nález se povede v Egyptě jednou za generaci. Nevyloupená hrobka, ač byla jakkoli krásná, nakonec patřila jen soukromníkovi, zatímco předměty z královské pohřební výbavy nebo královského chrámu jsou mimořádně vzácné. Z celé 5. dynastie zatím není znám už jen jediný pyramidový komplex krále. Takže to, co jsme našli, bylo jedním z posledních nálezů podobného druhu. Je otázka, jestli další takový se ještě někdy v budoucnosti povede.